

Milé studentky a milí studenti,

pokročíme v korespondenční výuce další lekcí. Řekneme si o postavení znalců v trestním řízení a rozhodování o jejich odměnách.

Znalec je osobou s odbornými znalostmi, kterou přibírají podle § 105 tr. řádu orgány činné v trestním řízení právě ke zodpovězení otázek vyžadujících příslušné odborné znalosti.

Postavení znalců upravuje hodně starý zákon č. 36/67 Sb. o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláška č. 37/67 Sb., které sice byly opakovaně novelizovány, ale stále se čeká na vytvoření a schválení zákona nového.

Seznam znalců jako fyzických osob i znaleckých ústavů je dostupný ve vyhledávači na www.justice.cz. Znalci jsou jmenováni pro jednotlivé obory, které se dělí na odvětví a dále na specializace. Nejčastěji se v praxi setkáváme se znalci z oboru ekonomika, odvětví ceny a odhady, specializace např. nemovitě věci, elektronika, drahé kovy a kameny, motorová vozidla, dále z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie nebo z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, příp. z oboru kriminalistika. Co bylo výše řečeno platí obdobně pro tlumočníky, tito jsou rozděleni podle jednotlivých jazyků vč. znakové řeči.

Po provedení znaleckého (tlumočnického) úkonu znalec a tlumočnick předkládají orgánu činnému v trestním řízení své vyúčtování odměny a náhrady nákladů znalce či tlumočnicka (souhrnně označováno jako znalečné či tlumočné). Pokud orgán činný v trestním řízení, který znalce (tlumočnicka) přibral, souhlasí s vyúčtováním, jak ho znalec (tlumočnick) předložil, dá jen pokyn k jeho proplacení v účtované výši. Pokud ten, kdo znalce přibral, nesouhlasí s vyúčtováním, jak ho znalec (tlumočnick) předložil, rozhoduje usnesením podle § 111 odst. 2 tr. řádu o odměně a náhradě nákladů znalce nebo tlumočnicka. Při rozhodování se řídí zákonem č. 36/67 Sb., kde v § 17 je zakotvena odměna za provedení posudku (tlumočnického úkonu) a v § 18 náhrada nákladů, jimiž jsou podle § 28 odst. 1 vyhlášky v praxi nejčastěji cestovní výdaje, náhrada ušlého výdělku při předvolání k soudu a věcné náklady jako poštovné, kopírování stejnopisů posudku apod.

Je důležité si uvědomit, co je znaleckým úkonem a co jsou náklady znalce, za které přísluší náhrada!

Nejprve musíme určit, za jaké úkony a za kolik hodin přísluší znalci odměna, přičemž znaleckými úkony bývají nejčastěji:

- studium spisu – znalec musí prostudovat výpovědi obviněných a svědků, protokol o ohledání místa činu, atd.
- studium zdravotní dokumentace – např. v případě psychiatrického posudku na obviněného znalec studuje jeho předchozí zprávy o zdravotním stavu
- samotné znalecké vyšetření – např. obviněného či svědka
- účast při vyšetřovacích úkonech – např. u vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce činu, prověrky výpovědi na místě
- konzultace znalců – v případě, že jsou přibráni dva znalci k vypracování posudku (nejčastěji pitva), nebo v případě, že podávají společné posudky ze souvisejících odvětví (nejčastěji jeden znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, druhý znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie)
- vlastní úvahy znalce a koncipace posudku

- samotná výpověď před soudem nebo jiným orgánem činným v trestním řízení, včetně přípravy spočívající v opětovném prostudování posudku před výsledkem, zvláště pokud od písemného vyhotovení posudku uplynula delší doba.

V § 16 a 17 vyhl. č. 37/67 Sb. jsou uvedeny sazby odměn za znalecké a tlumočnické úkony. U znalců činí odměna za jednu i započatou (§ 24 odst. 1 vyhlášky) hodinu práce 100 až 350 Kč. Proto odměnu nedělíme po kratších časových úsecích, např. i za výslech trvající 20 minut má znalec právo účtovat odměnu jako za celou hodinu. Většinou znalci účtují každý úkon částkou 350 Kč, což není správné, protože např. studium spisu není tak náročnou činností jako samotné vyšetření jiné osoby znalcem nebo konečné vypracování posudku. § 16 vyhlášky určuje, že odměna za znalecký posudek se stanoví podle jeho náročnosti a podle míry odborných znalostí, které bylo nutné k podání vynaložit.

Samozřejmě není vůbec jednoduché jednoznačně stanovit, kolik času si jednotlivé úkony znalce vyžádaly a jakou hodinovou sazbou by měly být honorovány. Proto v praxi dochází ke krácení odměn účtovaných znalcem spíše výjimečně, např. v případech, kdy zcela evidentně množství hodin účtovaných znalcem neodpovídá rozsahu písemného posudku, nebo když určování cen velkého množství zboží spočívá ve stále se opakujícím mechanickém postupu, případně kdy znalec směšuje pojmy odměna a náhrada nákladů. V těchto případech je nutné rozhodnout usnesením, z jehož výroku musí být patrné, jak vysoká odměna a jaká náhrada nákladů je znalci přiznávána - viz vzorové usnesení. V odůvodnění je třeba rozebrat, proč je odměna nebo náhrada nákladů krácena.

Dále jen zaregistrujte možnost zvýšení či snížení odměny za znalecký posudek a tlumočnický úkon dle § 20 až 22 vyhlášky, což v praxi ale nebývá příliš časté.

Konečně je třeba upozornit na § 17 odst. 5 zákona, podle něhož se **odměna** zvyšuje o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je znalec (tlumočnick) povinen z odměny odvést podle zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty. DPH je tedy možné podle zákona účtovat jen za odměnu, nikoli z náhrady nákladů, což je odlišné oproti odměnám a náhradám advokátů (§ 14a AT). Ovšem v soudní praxi se již objevila rozhodnutí, která i znalci přiznala náhradu za použití motorového vozidla včetně DPH, s odůvodněním, že znalec musí DPH odvést státu a je tak nerovná pozice mezi znalci a advokáty.

Náhradu cestovních a jiných výdajů upravuje § 28 odst. 1 vyhlášky.

Cestovní výdaje při použití hromadné přepravy se hradí podle předložených jízdenek a při použití auta podle vyhlášky, kterou se řídí poskytování cestovních náhrad. Tato vyhláška je na každý rok jiná, např. cestovné v roce 2017 se počítalo podle vyhl. č. 440/2016 Sb., cestovné v roce 2018 se počítalo podle vyhl. č. 463/2017 Sb., cestovné v roce 2019 se počítalo podle vyhl. č. 333/2018 Sb. a pro rok 2020 platí vyhl. č. 358/2019 Sb. Budeme např. počítat cestovné motorovým vozidlem při cestě konané v roce 2019, příslušnou vyhlášku č. 333/2018 Sb. přidávám do studijních materiálů. Údaje o typu paliva a průměrné kombinované spotřebě zjistíme z velkého technického průkazu vozidla, dejme tomu pro náš výpočet máme palivo benzin BA 95 s průměrnou kombinovanou spotřebou 5,6 litrů/100 km a trasu Brno-Vyškov a zpět, podle plánovače 2 x 35 km. Vyhláška stanoví sazbu základní náhrady za používání osobních silničních motorových vozidel za 1 km jízdy (tzv. amortizace vozidla) částkou 4,10 Kč (§ 1 písm. b) a průměrnou cenu pohonných hmot za 1 litr (§ 4 písm. a) 33,10 Kč u benzínu automobilového 95 oktanů.

Jízdné se vypočte podle vzorce: 4,1 (sazba za 1 km) + setina součinu 5,6 (průměrná spotřeba) a 33,10 (cena pohonných hmot za 1 litr), to vynásobené počtem ujetých kilometrů 70.

$$4,1 + \frac{5,6 \times 33,1}{100} \times 70 = 4,1 + 1,85 \times 70 = 5,95 \times 70 = 416,50 \text{ Kč.}$$

Dnes už máme i programy na výpočet jízdného (např. Justtarif), který po zadání údajů jízdné spočítá za vás, ale je potřeba, abyste alespoň obecně věděli jak jízdné spočítat. Tento výpočet je stejný u náhrad pro znalce, obhájce i svědky, kterým bylo povoleno použití motorového vozidla na cestu k soudu.

Znalec má dále nárok na náhradu mzdy za dobu strávenou podáním ústního znaleckého posudku při jednání před státním orgánem, včetně čekací doby a doby strávené na cestě k jednání a zpět, jestliže jde o dobu, která se kryje s jeho pracovní dobou. K tomuto znalec předkládá potvrzení o výdělku s průměrnou hodinovou mzdou, pokud je zaměstnán, případně kopii daňového přiznání za minulý rok, pokud je OSVČ.

Závěr z dnešní lekce o znalcích: při výpočtu odměny si uvědomit, co je znaleckým úkonem, určit počet hodin, za které odměna náleží a hodinovou sazbu. Při výpočtu náhrady výdajů si uvědomit, jaký typ náhrady znalec žádá a na jaké má vůbec nárok.